

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ, ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΝΕΟΛΑΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΑΝΩΤΕΡΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ

ΠΑΓΚΥΠΡΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ 2021

Μάθημα: Λατινικά (5)

Ημερομηνία και ώρα εξέτασης: Σάββατο, 5 Ιουνίου 2021

8:00 – 10:00

ΤΟ ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΟ ΔΟΚΙΜΙΟ ΑΠΟΤΕΛΕΙΤΑΙ ΑΠΟ ΠΕΝΤΕ (5) ΣΕΛΙΔΕΣ

Να απαντήσετε σε όλα τα ζητούμενα του εξεταστικού δοκιμίου.

Να γράψετε όλες τις απαντήσεις στο τετράδιο απαντήσεων.

ΟΙ ΟΔΗΓΙΕΣ ΔΙΟΡΘΩΣΗΣ ΑΠΟΤΕΛΟΥΝΤΑΙ ΑΠΟ ΔΕΚΑ (10) ΣΕΛΙΔΕΣ

ΔΟΜΗ ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΟΥ ΔΟΚΙΜΙΟΥ	ΚΩΔΙΚΟΣ	ΜΟΝΑΔΕΣ
A1 I	1	20
A1 II	2	20
B1 (α, β)	3	4
B1 (γ)	4	2
B2 (α)	5	2
B2 (β)	6	4
B2 (γ)	7	2
B3	8	7
B4 (α)	9	2
B4 (β)	10	2
B5	11	4
B6 (α,β)	12	4
B7 (α)	13	2
B7 (β)	14	3
B8	15	2
B9	16	10
B10	17	10
		ΣΥΝΟΛΟ 100

ΜΕΡΟΣ Α΄: ΔΙΔΑΓΜΕΝΑ ΚΕΙΜΕΝΑ ΓΙΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ**(Μονάδες 40)****1. Να μεταφράσετε τα πιο κάτω κείμενα:****(Μονάδες 40)****Ενδεικτική κατανομή των μονάδων**

I.	Μονάδες
Manius Curius Dentatus maxima frugalitate utebatur, quo facilius divitias contemnere posset.	4
Die quodam Samnitium legati venerunt. Ille se in scamno assidentem apud focum eis spectandum praebeuit.	4
Samnitium divitias contempsit et illi paupertatem eius mirati sunt.	3
Nam cum ad eum magnum pondus auri publice missum attulissent, ut eo uteretur, eis dixit:	4
«Legationis ministri, narrate omnibus Manium Curium malle locupletibus imperare quam ipsum fieri locupletem».	5
(Λατινικά Λυκείου, XXXVI - ελαφρά διασκευή)	Σύνολο 20

II.	Μονάδες
Sulla, occupata urbe, senatum armatus coegerat ut C. Marius quam celerrime hostis iudicaretur.	4
<u>Cuius</u> voluntati nemo obviam ire audebat; solus Quintus Mucius Scaevola augur de hac re interrogatus sententiam dicere noluit.	5
Quin etiam cum Sulla minitans ei instaret, dixit is Sullae:	3
«Licet <u>mih</u> i ostendas agmina militum, quibus curiam circumstedisti, numquam tamen ego hostem iudicabo Marium.	4
Etsi senex et <u>corpore</u> infirmo sum, semper tamen meminero urbem Romam a Mario conservatam esse».	4
(Λατινικά Λυκείου, XXXIII - ελαφρά διασκευή)	Σύνολο 20

ΜΕΡΟΣ Β΄: ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ**(Μονάδες 60)**

1. α) Από το δεύτερο κείμενο που δόθηκε για μετάφραση, να εντοπίσετε και να γράψετε δύο (2) λέξεις της λατινικής που παρουσιάζουν ετυμολογική συγγένεια με την ελληνική γλώσσα (αρχαία ή νέα), δηλώνοντας και τη σχετική ελληνική λέξη. Να εξαιρεθούν τα κύρια ονόματα.

(Μονάδες 2)

armatus	☞ άρμα...
voluntati	☞ βούλομαι...
agmina	☞ άγημα
circumsedisti	☞ κύκλος (circum) / έδρα, έζομαι (sedeo)
ego	☞ εγώ
corpore	☞ κορμός
meminero	☞ μνημονεύω...
et	☞ τε
conservatam	☞ κονσέρβα
esse	☞ είναι
urbem	☞ ουρμπανισμός
militum	☞ μιλιταρισμός
solum	☞ σόλο

Μονάδες 1 + 1

β) Για κάθε μία από τις παρακάτω λέξεις του πρώτου κειμένου που δόθηκε για μετάφραση, να γράψετε μία (1) ετυμολογικώς συγγενή λέξη κάποιας από τις σύγχρονες ευρωπαϊκές γλώσσες. Να δηλώσετε τη γλώσσα.

utebatur
imperare

(Μονάδες 2)

Ενδεικτικές απαντήσεις:

utebatur	☞	<i>utility, use, useful, useless...</i>	(αγγλική)
		<i>utiliser, utilisation, utile, utilité...</i>	(γαλλική)
		<i>utilizar, utilizado, utilizacion, utile..</i>	(ισπανική)
		<i>benutzen...</i>	(γερμανική)
imperare	☞	<i>utilizare...</i>	(ρουμανική)
		<i>imperial, empire...</i>	(αγγλική)
		<i>empereur, empire, impératrice,</i>	(γαλλική)
		<i>impérial(e)...</i>	
		<i>emperador, emperatriz, empirio...</i>	(ισπανική)
		<i>imperium, imperialist, imperialismus...</i>	(γερμανική)
		<i>imperador...</i>	(ρουμανική)

Μονάδες 1 (0,5 + 0,5) + 1 (0,5 + 0,5)

γ) Από το πρώτο κείμενο που δόθηκε για μετάφραση, να υποδείξετε πού τονίζονται οι πιο κάτω λέξεις σημειώνοντας το τονικό σημάδι της οξείας (´). Να αιτιολογήσετε την επιλογή σας με βάση τους κανόνες τονισμού.

contemnere
ministri

(Μονάδες 2)

contémnere	☞	<i>Τονίζεται η προπαραλήγουσα (0,5) επειδή η παραλήγουσα είναι βραχεία (απαρέμφατο γ´ συζυγίας) (0,5)</i>
minístri	☞	<i>Τονίζεται η παραλήγουσα (0,5) επειδή είναι θέσει μακρά, αφού ακολουθούν τρία σύμφωνα (0,5)</i>

2. α) Από το δεύτερο κείμενο που δόθηκε για μετάφραση, να αντιστοιχίσετε τις λέξεις της στήλης Α΄ με τις πτώσεις της στήλης Β΄. Στη στήλη Β΄ περισεύουν τρεις (3) επιλογές.

A	B
α. hostis	1. ονομαστική ενικού
β. ei	2. δοτική πληθυντικού
γ. militum	3. αφαιρετική πληθυντικού
δ. quibus	4. γενική ενικού
	5. δοτική ενικού
	6. γενική πληθυντικού
	7. ονομαστική πληθυντικού

(Μονάδες 2)

α		β		γ		δ	
---	--	---	--	---	--	---	--

<i>α. hostis</i>	⇒	<i>1. ονομαστική πληθυντικού</i>	<i>Μον. 0,5</i>
<i>β. ei</i>	⇒	<i>5. δοτική ενικού</i>	<i>Μον. 0,5</i>
<i>γ. militum</i>	⇒	<i>6. γενική πληθυντικού</i>	<i>Μον. 0,5</i>
<i>δ. quibus</i>	⇒	<i>3. αφαιρετική πληθυντικού</i>	<i>Μον. 0,5</i>

β) Από τα κείμενα που δόθηκαν για μετάφραση, να μεταφέρετε τους πιο κάτω τύπους στον αντίθετο αριθμό:

Die, venerunt, pondus, ipsum, augur, sententiam, minitans, ego

(Μονάδες 4)

Diebus, venit, pondera, ipsos, augures, sententias, minitantes, nos

Μον. 8 x 0,5

γ) Να τρέψετε τους πιο κάτω τύπους σύμφωνα με την οδηγία που ακολουθεί (σε περίπτωση επιθέτου να διατηρήσετε αμετάβλητα την πτώση, τον αριθμό και το γένος):

- I. *facilius*: στον θετικό βαθμό
- II. *magnum, senex, infirmo*: στον συγκριτικό βαθμό

(Μονάδες 2)

facile, maius, senior, infirmiore

Mov. 4 x 0,5

3. Να τρέψετε τους πιο κάτω ρηματικούς τύπους σύμφωνα με την οδηγία που ακολουθεί (όπου χρειάζεται, να λάβετε υπόψη το υποκείμενό τους στο κείμενο):

- α. **contemnere**: στο α' πρόσωπο πληθυντικού υποτακτικής μέλλοντα και υπερσυντελικού στην ίδια φωνή

contempturi simus – contempsissemus

Mov. 2 x 0,5

- β. **mirati sunt**: στο απαρέμφατο μέλλοντα και παρακειμένου

miraturos esse – miratos esse

Mov. 2 x 0,5

- γ. **attulissent**: στο β' πρόσωπο ενικού οριστικής ενεστώτα ενεργητικής και παθητικής φωνής

affers/adfers – afferris/adferris

Mov. 2 x 0,5

- δ. **malle**: στο γ' πρόσωπο ενικού οριστικής και υποτακτικής ενεστώτα

mavult – malit

Mov. 2 x 0,5

- ε. **ire**: στο γ' πρόσωπο πληθυντικού της οριστικής ενεστώτα και παρατατικού

eunt – ibant

Mov. 2 x 0,5

- στ. **dicere**: στο β' πρόσωπο ενικού της προστακτικής ενεστώτα και μέλλοντα στην ίδια φωνή

dic – dicit

Mov. 2 x 0,5

- ζ. **iudicabo**: στο β' πρόσωπο πληθυντικού υποτακτικής παρατατικού ενεργητικής και παθητικής φωνής

iudicaretis - iudicaremini

Mov. 2 x 0,5

(Μονάδες 7)

4. α) Να εντοπίσετε και να διορθώσετε το συντακτικό σφάλμα σε κάθε πρόταση που ακολουθεί. Στο τετράδιο απαντήσεων να γράψετε μόνο το σφάλμα και τη διόρθωσή του.

(Μονάδες 2)

i. Filius eius fortior erat quam patre.

patre ⇒ pater

quam patre ⇒ patre

Μον. 2 x 0,5

ii. Graeci antiqui philosophiam studebant.

philosophiam ⇒ philosophiae

Μον. 2 x 0,5

β) Ποια από τις πιο κάτω προτάσεις είναι συντακτικώς ορθή; Να αιτιολογήσετε μόνο την απάντηση που θεωρείτε ορθή.

- i. Complures praedones ad Africa navigant.
- ii. Complures praedones in Africa navigant.
- iii. Complures praedones Africae navigant.
- iv. Complures praedones ad Africam navigant.

(Μονάδες 2)

Ορθή είναι η πρόταση iv. Complures praedones ad Africam navigant.

Μον. 1

Δηλώνει κίνηση για προσέγγιση σε τόπο (ad + αιτιατική).

Μον. 1

5. Να αναγνωρίσετε συντακτικώς τους πιο κάτω υπογραμμισμένους, στα κείμενα που δόθηκαν για μετάφραση, τύπους:

(Μονάδες 4)

frugalitate ⇒ αντικείμενο στο utebatur

quodam ⇒ επιθετικός προσδιορισμός στο die

assidentem ⇒ κατηγορηματική μετοχή από το spectandum (ρήμα αισθήσεως)

apud focum ⇒ εμπρόθετος προσδιορισμός του πλησίον σε τόπο/του τόπου

locupletem	⇒	κατηγορούμενο στο ipsum
Cuius	⇒	γενική υποκειμενική στο voluntati
mihi	⇒	έμμεσο αντικείμενο στο ostendas
corpore	⇒	αφαιρετική (κατηγορηματική) της ιδιότητας

[Μον. 8 x 0,5 = 4]

6. Να αναγνωρίσετε τις πιο κάτω προτάσεις (είδος, εισαγωγή, εκφορά, αιτιολόγηση εκφοράς, ακολουθία των χρόνων όπου χρειάζεται):

α) quo facilius divitias contemnere posset

(Μονάδες 2)

Δευτερεύουσα τελική πρόταση	Μον. 0,5
Εισάγεται με τον τελικό σύνδεσμο quo επειδή ακολουθεί συγκριτικός βαθμός επιρρήματος (facilius)	Μον. 0,5 (0,25+0,25)
Εκφέρεται με υποτακτική παρατατικού [posset], γιατί εξαρτάται από ιστορικό χρόνο [utebatur]	Μον. 0,5 (0,25+0,25)
Δηλώνει τον σκοπό στο παρελθόν/το σύγχρονο στο παρελθόν (ιδιομορφία στην ακολουθία των χρόνων)	Μον. 0,5

β) Licet mihi ostendas agmina militum

(Μονάδες 2)

Δευτερεύουσα παραχωρητική πρόταση	Μον. 0,5
Εισάγεται με τον παραχωρητικό σύνδεσμο licet	Μον. 0,25
Εκφέρεται με υποτακτική ενεστώτα (ostendas)	Μον. 0,25
Εξαρτάται από αρκτικό χρόνο (iudicabo)	Μον. 0,25
Δηλώνει το σύγχρονο στο παρόν	Μον. 0,25
Εκφράζει μια υποθετική κατάσταση που, κι αν δεχθούμε ότι αληθεύει, δεν αναιρεί το περιεχόμενο της κύριας πρότασης.	Μον. 0,5

7. α) Να μετατραπεί από παθητική σε ενεργητική η σύνταξη της ακόλουθης πρότασης του δευτέρου κειμένου που δόθηκε για μετάφραση:

semper tamen meminero urbem Romam a Mario conservatam esse.

(Μονάδες 2)

semper tamen meminero **urbem Romam (Mov. 0,5) Marium (Mov. 0,5) conservavisse/conservasse (Mov. 1).**

β) Στην πιο κάτω πρόταση να αποδώσετε τον προσδιορισμό του σκοπού με τρεις (3) ισοδύναμους τρόπους:

Dentatus apud focum assidebat ut cenaret.

(Μονάδες 3)

Τρία από τα εξής:

cenatum

ad/in cenandum

causa/gratia cenandi

qui cenaret

cenaturus

(Mov. 3 X1 = 3)

8. Να περιγράψετε με συντομία το ιστορικό πλαίσιο του κειμένου XL (αντίπαλοι, εποχή, προγραφές).

(Μονάδες 2)

• Σύλλας – Μάριος

(Mov. 0,5)

• Τελευταία χρόνια δημοκρατίας/ 1^{ος} αι. π.Χ./ 82-79 π.Χ./Εμφύλιοι πόλεμοι

(Mov. 0,5)

• Μέθοδος εξόντωσης πολιτικών αντιπάλων, (“hostis populi Romani”)

(Mov. 1)

9. Να μεταφράσετε το κείμενο που ακολουθεί στα Ελληνικά:

«Sic enim iam tecum loquar, ut non ira permotus esse videar. Venisti paulo ante in senatum. Quis ex tot amicis tuis te salutavit? Si servi mei me metuerent, ut te metuunt omnes cives, domum meam relinquerent».

M. T. Ciceronis *In Catilinam* I. 16-17 (διασκευή)

Λεξιλόγιο:

permovere, -movi, -motum, -movere = παρακινώ

Ενδεικτική μετάφραση του κειμένου στα Ελληνικά και ενδεικτική κατανομή των μονάδων:

	Μονάδες
Διότι έτσι θα μιλήσω/μιλώ πια/πλέον μαζί σου, ώστε να μη φανώ/φαίνομαι ότι είμαι παρακινημένος από οργή.	2
Ήρθες λίγο πριν στη Σύγκλητο.	2
Ποιος από τους τόσους (πολλούς) φίλους σου σε χαιρέτησε;	2
Αν οι δούλοι μου με φοβούνται, όπως όλοι οι πολίτες σε φοβούνται, θα εγκατέλειπαν το σπίτι μου.	4
Σύνολο	10

10. Να μεταφέρετε το κείμενο που ακολουθεί στα Λατινικά:

Ένας από τους πολίτες ανήγγειλε ότι η Ρώμη καταστράφηκε. Όλοι σώπασαν. Ο σοφός άνδρας πλησίασε, συμβούλευσε τον λαό να ελπίζει στην ομόνοια και φώναξε σε αυτούς: «Η ειρήνη πρέπει να επιδιώκεται από τους ανθρώπους. Να μην κάνετε πολέμους!».

(Μονάδες 10)

Ενδεικτική απόδοση του κειμένου στα Λατινικά και ενδεικτική κατανομή των μονάδων:

	Μονάδες
Unus/Quidam civium/ex civibus nuntiavit Romam deletam esse/dilapsam esse/eversam esse.	3
Omnes tacuerunt/tacere. Vir sapiens appropinquavit/accessit/adventavit /adiit populum concordiam (ad)monuit sperare/ut speraret et clamavit/inclamavit/exclamavit eis:	3
“Pax (ex)petenda est hominibus/Homines debent expetere pacem. Nolite facere/gerere (Ne feceritis/gesseritis) bella”.	4
Σύνολο	10

- ΤΕΛΟΣ ΟΔΗΓΙΩΝ ΔΙΟΡΘΩΣΗΣ -